

Н. Ф. Семененко

Нежданова Антоніна Василівна

НЕЖДАНОВА Антоніна Василівна (04(16). 06. 1873, с. Крива Балка, нині у межах Одеси – 26. 06. 1950, Москва) – співачка (лірико-колоратурне сопрано), педагог. Доктор мистецтвознавства (1944), професор (1943). Народний артист СРСР (1936). Сталінська премія (1943). Державні нагороди СРСР. До 7 р. Н. виховувалася в муз. атмосфері: батьки вирізнялися музикальністю, мали добрі голоси, тонкий муз. слух, муз. пам'ять, часто влаштовували домашні концерти, де любили музикувати з друзями. Н. рано почала запам'ятовувати на слух укр. нар. пісні, співала в церк. хорі, 1888 дебютувала як солістка. 1883–91 навч. у 2-й Одес. Маріїн. гімназії. 1885–86 брала уроки гри на фортепіано, співу в С. Рубінштейн. Від 1889 у зв'язку зі смертю батька була змушена працювати, щоб утримувати родину (закін. гімназію завдяки фінанс. підтримці дир. нар. училищ М. Фармаковського й отримала вакансію вчителя). 1889–97 – викл. Одес. дівочого училища. За підтримки місц. лікаря М. Бурда здійснила спробу вступити до С.-Петербур. консерваторії, але її не прийняли «через посередні вокальні здібності». Після прослуховування в Моск. консерваторії в О. Сафонова та У. Мазетті (співала «Колискову» П. Чайковського) була зарахована до складу студентів (хоча навч. рік уже розпочався). Закін. Моск. консерваторію (1902; кл. У. Мазетті) із золотою медаллю (1-а з-поміж вокалісток). Завдяки урокам У. Мазетті (продовжувала з ним займатися до 1919) голос Н. вирівнявся в регістрах, суттєво розширився діапазон. 1902 дебютувала на сцені Великого театру в Москві (відмовилася від пропозиції співати в Маріїн. театрі у С.-Петербурзі) партією Антоніди («Життя за царя» М. Глінки), де співала до 1948. Упродовж 1-го сезону виступила у 8-ми операх. Співпрацювала із Л. Собіновим, С. Танєєвим, Ф. Шаляпіним, виступала в ансамблі з А. Аренським, О. Глазуновим, О. Скрябіним, С. Рахманіновим. Мала кришталевої чистоти прозорий голос

ніжного тембру широкого діапазону, досконало рівний у всіх регістрах. Вокал. мистецтво Н. характеризувалося віртуоз. технікою, вдумливою інтерпретацією образів, простотою і щирістю виконання. Вирізнялася надзвич. працездатністю, винятк. дисциплінованістю на межі з педантичністю, увагою до найменших деталей. Тогочасна критика вважала «еталоном вокального мистецтва» виконання Н. партії Марфи з опери «Царева наречена» М. Римського-Корсакова (співала упродовж 1916–33), де підкорювала винятк. душевною щирістю, шляхетністю. 1909 виконала у Київ. опері партію Лакме в однойм. опері Л. Деліба. 1910–17 – учасниця вечорів укр. муз.-драм. товариства «Кобзар» у Москві. Єдина з-поміж співачок брала участь у духов. концертах Синод. хору (П. Чесноков писав сольні партії сопрано у духов. творах з урахуванням тембру її голосу). Гастролювала у Франції («Гранд-Опера», 1912), де її партнерами в опері «Ріґолетто» Дж. Верді були Е. Карузо й Т. Руффо. За відгуками франц. критики, спів Н. не поступався її іменитим партнерам, голос відзначався дивовиж. легкістю, «прозорістю», точністю інтонації, досконалістю, рівністю регістрів. Н. досягла ідеал. виконання, їй було запропоновано тривалі контракти, від яких вона відмовилася. 1922 здійснила турне країнами Зх. Європи й Балтії (зокрема Німеччина, Польща, Чехословаччина). 1924–41 систематично виступала на радіо. Від 1936 – викл. опер. студій Великого театру й Театру ім. К. Станіславського у Москві. 1943–45, 1947–50 – проф. Моск. консерваторії. Серед учнів – О. Благовидова, А. Виспрева, Л. Гриценко. У концерт. репертуарі – твори С. Гулака-Артемовського, М. Лисенка, К. Стеценка, Я. Степового, І. Стравинського, М. Балакірева, П. Чайковського, М. Римського-Корсакова, С. Рахманінова, А. Скарлатті, В.-А. Моцарта, Л. ван Бетговена, Ф. Шуберта, Р. Шуманна, укр. і рос. нар. пісні. Надзвичайну легкість звуковидобування вона зберегла до остан. днів. Її співу були притаманні бездоганна інтонація і ритмічність. Здійснила низку записів на грамплатівки, зокрема романс «Не щибечи, соловейку» В. Заремби («Грамофон», Петроград, нині С.-Петербург, 1912). С. Рахманінов присвятив Н. «Вокаліз», М. Іполитов-Іванов – 4 провансал. пісні. 1950 ім'я Н. присвоєно Одес. консерваторії (нині муз. академія), також її ім'ям названо вулицю в Одесі. 2010 засн. Міжнар. конкурс вокалістів пам'яті Н. (Одеса).

Основні партії

Людмила («Руслан і Людмила» М. Глінки), Парася («Сорочинський ярмарок» М. Мусоргського), Тетяна, Іоланта («Євгеній Онегін», «Іоланта» П. Чайковського), Снігуронька, Царівна Лебідь, Шемаханська цариця («Снігуронька», «Казка про царя Салтана», «Золотий півник» М. Римського-Корсакова), Нінетта («Любов до трьох апельсинів» С. Прокоф'єва), Церліна, Цариця Ночі («Дон Жуан», «Чарівна флейта» В.-А. Моцарта), Розіна («Севільський цирульник» Дж. Россіні), Джільда, Віолетта («Ріґолетто», «Травіата» Дж. Верді), Лакме (однойм. опера Л. Деліба), Ельза («Лоенґрін» Р. Ваґнера), Мімі, Манон («Богема», «Манон Леско» Дж. Пуччіні).

Основні праці

А. В. Луначарский // Соврем. театр. 1927. № 11; Певец-художник [о Л. Собинове] // Музыка. 1937. № 12; Заметки певицы // Сов. искусство. 1938. № 171; Великая забота о театре // Театр. 1952. № 10; О С. В. Рахманинове // Воспоминания о Рахманинове. Т. 2. Москва, 1957; Первый настоящий оперный режиссер // Владимир Аполлонович Лосский. Мемуары. Статьи и речи. Воспоминания о Лосском. Москва, 1959 (співавт.); Страницы жизни. Отрывки из воспоминаний // Муз. жизнь. 1960. № 12.

Рекомендована література

1. Львов М. А. В. Нежданова. Москва, 1946;
2. 1952;
3. 1955;
4. Пам'яті А. В. Нежданової // РМ. 1952, 14 трав.;
5. Львов М. Русские певцы. Москва, 1965;
6. Антонина Васильевна Нежданова: Мат. и исследования. Москва, 1967;
7. Поляновский Г. А. В. Нежданова. Москва, 1970;
8. Івановський П. Славетна співачка (до 100-річчя від дня народження А. В. Нежданової) // Музика. 1973. № 3;
9. Шпиллер Н. Учиться у нее мастерству // Сов. музыка. 1973. № 9;
10. Петрова Ф. А. В. Нежданова – педагог // Муз. жизнь. 1973. № 11;
11. Евтушенко Д. Великая певица // Правда Украины. 1973, 16 июня.

Бібліографічний опис:

Нежданова Антоніна Василівна / Н. Ф. Семененко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2021. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-72904>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).